
Natya Shastra Chapter 19

நாட்யஸாஸ்த்ரம் அத்⁴யாய: 19

Document Information

Text title : naaTyashastra adhyaaya 19

File name : natya19.itx

Category : nATyashAstra, major_works, bharata

Location : doc_z_misc_major_works

Author : Sage Bharata

Transliterated by : dpadmakar at hotmail.com

Proofread by : dpadmakar at hotmail.com

Latest update : October 6, 2001

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 24, 2024

sanskritdocuments.org

Natya Shastra Chapter 19

நாட்யஸாஸ்த்ரம் அத்த்யாய: 19

॥ ஸ்ரீரஸ்து ॥

புரதமுநிப்ரணீதம் நாட்யஸாஸ்த்ரம்

அத² ஏகோநவிம்ஸோ⁵த்த்யாய: 1

இதிவ்ருத்தம் து நாட்யஸ்ய ஸாரீரம் பரிகீர்த்திதம் 1

பஞ்சபி:⁴ ஸந்தி⁴பி⁴ஸ்தஸ்ய விபா⁴க:³ ஸம்ப்ரகல்பித: ॥ 1 ॥

இதிவ்ருத்தம் த³விதா⁴ சைவ பு³த⁴ஸ்து பரிகல்பயேத் 1

ஆதி⁴கரிகமேகம் ஸ்யாத் ப்ராஸங்கி³கமதா²பரம் ॥ 2 ॥

யத்கார்யம் ஹி ப²லப்ராப்த்யா ஸாமர்த்த்யாத்பரிகல்பயதே 1

ததா³தி⁴காரிகம் ஜ்ஞேயமந்யத்ப்ராஸங்கி³கம் விது:³ ॥ 3 ॥

காரணா²ப²லயோக³ஸ்ய வ்ருத்தம் ஸ்யாதா³தி⁴காரிகம் 1

தஸ்யோபகரணர்த்த²ம் து கீர்த்தயதே ஹ்யாநுஷங்கி³கம் ॥ 4 ॥

கவே: ப்ரயதநாந்நேத்ரு³ணம் யுக்தாநாம் வித்த³யுபாஸ்ரயாத் 1

கல்பயதே ஹி ப²லப்ராப்தி: ஸமுத்கர்ஷாத்²ப²லஸ்ய ச ॥ 5 ॥

(லௌகிகீ ஸுக²து:³கா²க்யா யதா²வஸ்தா² ரஸோத்³ப⁴வா 1

த³ஸதா⁴ மந்மதா²வஸ்தா² வ்யவஸ்தா²ஸ்த்ரிவிதா⁴ மதா ॥) 6 ॥

ஸம்ஸாரே ப²லயாகே³ து வ்யாபார: காரணஸ்ய ய: 1

தஸ்யாநுபூர்வ்யா விஜ்ஞேயா பஞ்சாவஸ்தா²ப்ரயோக்த்ரு³பி:⁴ ॥ 7 ॥

ப்ராரம்ப⁴ஸ்ச ப்ரயதந்ஸ்ச ததா²ப்ராப்தேஸ்ச ஸம்ப⁴வ: 1

நியதா ச ப²லப்ராப்தி: ப²லயோக³ஸ்ச பஞ்சம: ॥ 8 ॥

ஓளத்ஸுக்யமாத்ரப³ந்த⁴ஸ்து யத்³ப³ஜஸ்ய நிப³த⁴யதே 1

மஹத: ப²லயோக³ஸ்ய ஸ ப²லாரம்ப⁴ இஷ்யதே ॥ 9 ॥

அபஸ்யத: ப²லப்ராப்திம் வ்யாபாரோ ய: ப²லம் ப்ரதி 1

பரம் சௌத்ஸுக்யக³மநம் ஸ ப்ரயதந: ப்ரகீர்த்தித: ॥ 10 ॥

ஈஷத்ப்ராப்திர்யதா³ காசித்²ப²லஸ்ய பரிகல்பதே |

பா⁴வமாத்ரேண து ப்ராஹூர்விதி⁴ஜ்ஞா: ப்ராப்திஸம்ப⁴வம் || 11 ||

நியதாம் து ப²லப்ராப்திம் யதா³ பா⁴வேந பஸ்யதி |

நியதாம் தாம் ப²லப்ராப்திம் ஸக்ரு³ணம் பரிசக்ஷதே || 12 ||

அபி⁴ப்ரேதம் ஸமக்³ரம் ச ப்ரதிரூபம் க்ரியாப²லம் |

இதிவ்ரு²த்தே ப⁴வேத்³யஸ்மிந் ப²லயோக:³ ப்ரகீர்தித: || 13 ||

ஸர்வஸ்யைவ ஹி கார்யஸ்ய ப்ராரப்த³த⁴ஸ்ய ப²லார்தி²பி:⁴ |

ஏதாஸ்த்வநுக்ரமேணைவ பஞ்சாவஸ்தா² ப⁴வந்தி ஹி || 14 ||

ஆஸாம் ஸ்வபா⁴வபி⁴ந்நாநாம் பரஸ்பரஸமாக³மாத் |

விந்யாஸ ஏகபா⁴வேந ப²லஹேது: ப்ரகீர்தித: || 15 ||

இதிவ்ரு²த்தம் ஸமாக²யாதம் ப்ரத்யகே³வாதி⁴காரிகம் |

ததா³ரம்பா⁴தி³ கர்தவ்யம் ப²லாந்தம் ச யதா² ப⁴வேத் || 16 ||

பூர்ணஸந்தி⁴ ச கர்தவ்யம் ஹீநஸந்த⁴யபி வா புந: |

நியமாத் பூர்ணஸந்தி⁴ ஸ்யாத்³தீ⁴நஸந்த⁴யத² காரணாத் || 17 ||

ஏகலோபே சதுர்த²ஸ்ய த்³விலோபே த்ரிசதுர்த²யோ: |

த்³விதீயத்ரிசதுர்தா²நாம் த்ரிலோபே லோப இஷ்யதே || 18 ||

ப்ராஸங்கிகே பரார்த²த்வாந்ந ஹ்யேஷ நியமோ ப⁴வேத் |

யத்³வ்ரு²த்தம் ஸம்ப⁴வேத்தத்ர தத்³யோஜ்யமவிரோத⁴த: || 19 ||

இதிவ்ரு²த்தே யதா²வஸ்தா:² பஞ்சாரம்பா⁴தி³கா: ஸம்ரு²தா: |

அர்த²ப்ரக்ரு²தய: பஞ்ச ததா² பீ³ஜாதி³கா அபி || 20 ||

பீ³ஜம் பி³ந்து:³ பதாகா ச ப்ரகீர் கார்யமேவ ச |

அர்த²ப்ரக்ரு²தய: பஞ்ச ஜ்ஞாத்வா யோஜ்யா யதா²விதி⁴ || 21 ||

ஸ்வல்பமாத்ரம் ஸமுத்ஸ்ரு²ஷ்டம் ப³ஹூதா⁴ யத்³விஸர்பதி |

ப²லாவஸாநம் யச்சைவ பீ³ஜம் தத்பரிகீர்திதம் || 22 ||

ப்ரயோஜநாநாம் விச்சே²தே³ யத்³விச்சே²த³காரணம் |

யாவத்ஸமாப்திர்³ப³ந்த⁴ஸ்ய ஸ பி³ந்து:³ பரிகீர்தித: || 23 ||

யத்³வ்ரு²த்தம் து பரார்த²ம் ஸ்யாத் ப்ரதா⁴நஸ்யோபகாரகம்

ப்ரதா⁴நவச்ச கல்ப்யேத ஸா பதாகேதி கீர்திதா || 24 ||

ப²லம் ப்ரகல்ப்யதே யஸ்யா: பரார்தா²யைவ கேவலம் |

அநுப³ந்த⁴விஹீநத்வாத் ப்ரகா¹தி விநிர்³தி³ஸேத் || 25 |

யதா³தி⁴காரிகம் வஸ்து ஸம்யக் ப்ராஜ்ஞை: ப்ரயுஜ்யதே |

தத³ர்²தோ² ய: ஸமாரம்⁴ஸ்தத்தகார்யம் பரிகீர்திதம் || 26 ||

ஏதேஷாம் யஸ்ய யேநார்தோ² யதஸ்ச கு³ண இஷ்யதே |

தத் ப்ரதா⁴நம் து கர்தவ்யம் கு³ணபூ⁴தாந்யத: பரம் || 27 ||

ஏகோ⁵நேகோ⁵பி வா ஸந்தி:⁴ பதாகாயாம் து யோ ப⁴வேத் |

ப்ரதா⁴நார்தா²நுயாயித்வாத்³நுஸந்தி:⁴ ப்ரகீர்த்யதே || 28 ||

ஆக³ர்⁴பா⁴தா³விமர்ஸாத்³வா பதாகா விநிவர்ததே |

கஸ்மாத்³யஸ்மாந்நிப³ந்தோ⁴ஸ்யா: பரார்த:² பரிகீர்த்யதே || 29 ||

யத்ரார்தே² சிந்திதே⁵ந்யஸ்மிந்ஸ்தல்விந்ங்கோ³ஸ்ய: ப்ரயுஜ்யதே |

ஆக³ந்துகேந பா⁴வேந பதாகாஸ்தா²நகம் து தத் || 30 |

ஸஹஸைவார்த²ஸம்பத்திர்³கு³ணவத்யுபகாரத: |

பதாகாஸ்தா²நகமித³ம் ப்ரத²மம் பரிகீர்திதம் || 31 ||

வச: ஸாதிஸயம் க்லிஷ்டம் காவ்யப³ந்த⁴ஸமாஸ்ரயம் |

பதாகாஸ்தா²நகமித³ம் த்³விதீ¹அயம் பரிகீர்திதம் || 32 ||

அர்தோ²பக்ஷபணம் யத்ர லீநம் ஸவிநயம் ப⁴வேத் |

ஸ்லிஷ்டப்ரத்யுத்தரோபேதம் த்ரு³தீயமித³மிஷ்யதே || 33 ||

த்³வ்யர்²தோ² வசநவிந்யாஸ: ஸுஸ்லிஷ்ட: காவ்யயோஜித: |

உபந்யாஸஸூயுக்³தஸ்ச தச்சதுர்த²முதா³ஹ்ரு³தம் || 34 ||

[யத்ர ஸாதிஸயம் வாக்யமர்தோ²பக்ஷபணம் ப⁴வேத் |

விநாஸித்³ரு³ஷ்டமந்தே ச பதாகார்த⁴ம் து தத்³ப⁴வேத்] || 35 ||

சதுஷ்பதாகாபரமம் நாடகே கார்யயிஷ்யதே |

பஞ்சபி:⁴ ஸந்தி⁴பி⁴ர்யுக்³தம் தாம்ஸ்ச வக்ஷயாம்யத: பரம் || 36 ||

முக²ம் ப்ரதிமுக²ம் சைவ க³ர்⁴போ⁴ விமர்ஸ ஏவ ச |

ததா² நிர்வஹணம் சேதி நாடகே பஞ்ச ஸந்த⁴ய: || 37 ||

[பஞ்சபி:⁴ ஸந்தி⁴பி⁴ர்யுக்³தம் ப்ரதா⁴நமநு கீர்த்யதே |

ஸேஷா: ப்ரதா⁴நஸந்தீ⁴நாமநுக்³ராஹ்யநுஸந்த⁴ய:] || 38 ||

யத்ர பீ³ஜஸமுத்பத்திரநாநா²ரஸஸம்ப⁴வா |
காவ்யே ஸரீராநுக³தா தந்முக்²ம் பரிகீர்திதம் || 39 ||

பீ³ஜஸ்யோத்³கா⁴டநம் யத்ர த்³ரு³ஷ்டநஷ்டமிவ க்வசித் |
முக்²ந்யஸ்தஸ்ய ஸர்வத்ர தத்³வை ப்ரதிமுக்²ம் ஸம்ரு³தம் || 40 ||

உத்³பே⁴த்³ஸ்தஸ்ய பீ³ஜஸ்ய ப்ராப்திரப்ராப்திரேவ வா |
புநஸ்சாந்வேஷணம் யத்ர ஸ க³ர்ப⁴ இதி ஸம்ஜ்ஞித: || 41 ||

க³ர்ப⁴நிர்பி⁴நநபீ³ஜார்தோ² விலோப⁴நக்ரு³தோ⁵த்²வா |
க்ரோத்⁴வ்யஸநஜோ வாபி ஸ விமர்ஸ இதி ஸம்ரு³த: || 42 ||

ஸமானயநமர்தா²நாம் முக்²த்³யாநாம் ஸபீ³ஜிநாம் |
நாநாபா⁴வோத்தராணாம் யத்³ப⁴வேந்நிர்வஹணம் து தத் || 43 ||

ஏதே து ஸந்த⁴யோ ஜ்ஞேயா நாடகஸ்ய ப்ரயோக்த்ரு³பி: ⁴ |
ததா² ப்ரகரணஸ்யாபி ஸேஷாணாம் ச நிபோ³த்⁴த || 44 ||

டி³ம: ஸமவகாரஸ்ச சது:ஸந்தீ⁴ ப்ரகீர்திதௌ |
ந தயோரவமர்ஸஸ்து கர்தவ்ய: கவிபி: ⁴ ஸதா³ || 45 ||

வ்யாயோகே³ஹாம்ரு³கௌ³ சாபி ஸதா³ கார்யௌ த்ரிஸந்தி⁴கௌ |
க³ர்பா⁴வமர்ஸௌ ந ஸ்யாதாம் தயோர்வ்ரு³த்திஸ்ச கைஸிகீ || 46 ||

த்³விஸந்தி⁴ து ப்ரஹஸநம் வீத்²யங்கோ பா⁴ண ஏவ ச |
முக்²நிர்வஹநே தத்ர கர்தவ்யே கவிபி: ⁴ ஸதா³ || 47 ||

[வீத்² சைவ ஹி பா⁴ணஸ்ச ததா² ப்ரஹஸநம் புந: |
கைஸிகீவ்ரு³த்திஹீநாநி கார்யாணி கவிபி: ⁴ ஸதா³] || 48 ||

ஏவம் ஹி ஸந்த⁴ய: கார்யா த்³ஸருபே ப்ரயோக்த்ரு³பி: ⁴ |
புநரேஷாம் து ஸந்தீ⁴நாமங்க³கல்பம் நிபோ³த்⁴த்³த || 49 ||

ஸந்தி⁴நாம் யாநி வ்ரு³த்தாநி ப்ரதே³ஸேஷ்வநுபூர்வஸ: |
ஸ்வஸம்பத்³கு³ணயுத்தாநி தாந்யங்கா³ந்யுபதா⁴ரயேத் || 50 ||

இஷ்டஸ்யார்த²ஸ்ய ரசநா வ்ரு³த்தாந்தஸ்யாநுபக்ஷய: |
ராக³ப்ராப்தி: ப்ரயோக³ஸ்ய கு³ஹ்யாநாம் சைவ கூ³ஹநம் || 51 ||

ஆஸ்சர்யவத்³பி⁴க்²யாநம் ப்ரகாஸ்யாநாம் ப்ரகாஸநம் |
அங்கா³நாம் ஷட்³வித⁴ம் ஹ்யேதத்³ த்³ஸ்ர³ஷ்டம் ஸாஸ்த்ரே ப்ரயோஜநம் || 52 ||

அங்க³ஹீநோ நரோ யத்³வந்நைவாரம்ப⁴க்ஷமோ ப⁴வேத் |
அங்க³ஹீநம் ததா² காவ்யம் ந ப்ரயோக³க்ஷமம் ப⁴வேத் || 53 ||

உதா³த்தமபி தத்காவ்யம் ஸ்யாத்³ங்கை:³ பரிவர்ஜிதம் |
ஹீநத்வாத்³தி⁴ ப்ரயோக³ஸ்ய ந ஸதாம் ரஞ்ஜயேந்மந: || 54 ||

காவ்யம் யத்³பி ஹீநார்த்²ம் ஸம்யத்³ங்கை:³ ஸமந்விதம் |
தீ³ப்தத்வாத்து ப்ரயோக³ஸ்ய ஸோபா⁴மேதி ந ஸம்ஸய: || 55 ||

[தஸ்மாத் ஸந்தி⁴ப்ரதே³ஸேஷு யதா²யோக³ம் யதா²ரஸம் |
கவிநாங்கா³நி கார்யாணி ஸம்யக்தாநி நிபோ³த⁴த] || 56 ||

உபக்ஷேப: பரிகர: பரிந்யாஸோ விலோப⁴நம் |
யுக்தி: ப்ராப்தி: ஸமாதா⁴நம் விதா⁴நம் பரிபா⁴வநா || 57 ||

உத்³பே⁴த:³ கரணம் பே⁴த³ ஏதாந்யங்கா³நி வை முகே² |
ததா² ப்ரதிமுகே² சைவ ஸ்ர³ணுதாங்கா³நி நாமத: || 58 ||

விலாஸ: பரிஸர்பஸ்ச விதூ⁴தம் தாபநம் ததா² |
நர்ம நர்மத்³யுதிஸ்சைவ ததா² ப்ரக³யணம் புந: || 59 ||

நிரோத⁴ஸ்சைவ விஜ்ஞேய: பர்யுபாஸநமேவ ச |
புஷ்பம் வஜ்ரமுபந்யாஸோ வர்ணஸம்ஹார ஏவ ச || 60 ||

ஏதாநி வை ப்ரதிமுகே² க³ர்⁴பே⁴ங்கா³நி நிபோ³த⁴த |
அபூ⁴தாஹரணம் மார்கோ³ ரூபோதா³ஹரணே க்ரம: || 61 ||

ஸங்க்³ரஹுஸ்சாநுமாநம் ச ப்ரார்த்²நாக்ஷிப்தமேவ ச |
தோடகாதி⁴ப³லே சைவ ஹ்யுத்³வேகோ³ வித்³ரவஸ்ததா² || 62 ||

ஏதாந்யங்கா³நி வை க³ர்⁴பே⁴ ஹ்யவமர்ஸே நிபோ³த⁴த |
அபவாத்³ஸ்ச ஸம்பே²டோ வித்³ரவ: ஸக்திரேவ ச || 63 ||

வ்யவஸாய: ப்ரஸங்க³ஸ்ச த்³யுதி: கே²தோ³ நிஷேத⁴நம் ||
விரோத⁴நமதா²தா³நம் சா²த³நம் ச ப்ரரோசநா || 64 ||

வ்யவஹாரஸ்ச யுக்திஸ்ச விமர்ஸாங்கா³ந்யமூநி ச |

ஸந்தி⁴நிரோதோ⁴ க்³ரத்²நம் நிர்ணய: பரிபா⁴ஷணம் || 65 ||

த்³யுதி: ப்ரஸாத³ ஆநந்த³ ஸமயோ ஹ்யுபகூ³ஹநம் |
பா⁴ஷணம் பூர்வவாக்யம் ச காவ்யஸம்ஹார ஏவ ச || 66 ||

ப்ரஸஸ்திரிதி ஸம்ஹாரே ஜ்ஞேயாந்யங்கா³நி நாமத: |
சதுஷ்ஷஷ்டி² பு³தை⁴ர்ஜ்ஞேயாந்யேதாந்யங்கா³நி ஸந்தி⁴ஷா || 67 ||

[ஸம்பாத³நார்த²ம் பீ³ஜஸ்ய ஸம்யக்ஸித்³தி⁴கராணி ச |
கார்யாண்யேதாநி கவிபி⁴ர்விப⁴ஜ்யார்தா²நி நாடகே] || 68 ||

புநரேஷாம் ப்ரவக்ஷயாமி லக்ஷணநி யதா²க்ரமம் |
காவ்யார்த²ஸ்ய ஸமுத்பத்திருபக்ஷேப இதி ஸம்ரு³: || 69 ||

யது³த்பந்நார்த²பா³ஹூஸ்யம் ஜ்ஞேய: பரிகரஸ்து ஸ: |
தந்நிஷ்பத்தி: பரிந்யாஸோ விஜ்ஞேய: கவிபி⁴:⁴ ஸதா³ || 70 ||

கு³ணநிர்வரணநம் சைவ விலோப⁴நமிதி ஸம்ரு³தம் |
ஸம்ப்ரதா⁴ரணமர்தா²நாம் யுக்திரித்யபி⁴தீ⁴யதே || 71 ||

ஸுகா²ர்த²ஸ்யாபி⁴க³மநம் ப்ராப்திரித்யபி⁴ஸம்ஜ்ஞிதா |
பீ³ஜார்த²ஸ்யோபக³மநம் ஸமாதா⁴நமிதி ஸம்ரு³தம் || 72 ||

ஸுக²து:³க²க்ரு³தோ யோ⁵ர்த²ஸ்தத்³விதா⁴நமிதி ஸம்ரு³தம் |
குதூஹலோத்தராவேகோ³ விஜ்ஞேயா பரிபா⁴வநா || 73 ||

பீ³ஜார்த²ஸ்ய ப்ரரோஹோ ய: ஸ உத்³பே⁴த³ இதி ஸம்ரு³: |
ப்ரக்ரு³தார்த²ஸமாரம்ப:⁴ கரணம் நாம தத்³பவேத் || 74 ||

ஸங்கா⁴தபே⁴த³நார்தோ² ய: ஸ பே⁴த³ இதி கீர்தித: |
[ஏதாநி து முகா²ங்கா³நி வக்ஷயே ப்ரதிமுகே² புந:] || 75 ||

ஸமீஹா ரதிபோ⁴கா³ர்தா² விலாஸ இதி ஸம்ஜ்ஞித: |
த்³ரு³ஷ்டநஷ்டாநுஸரணம் பரிஸர்ப இதி ஸம்ரு³: || 76 ||

க்ரு³தஸ்யாநுநயஸ்யாதௌ³ விதூ⁴தம் ஹ்யபரிக³ரஹ: |
அபாயத³ர்ஸநம் யத்து தாபநம் நாம தத்³பவேத் || 77 ||

கரீடா³ர்த²ம் விஹிதம் யத்து ஹாஸ்யம் நர்மேதி தத்ஸம்ரு³தம்
தோ³ஷ்பர்ச்சா²த³நார்த²ம் து ஹாஸ்யம் நர்மத்³யுதி: ஸம்ரு³தா || 78 ||

உத்தரோத்தரவாக்யம் து ப⁴வேத்³பரக³யணம் புந: |
யா து வ்யஸநஸம்ப்ராப்தி: ஸ நிரோத:⁴ ப்ரகீர்தித: || 79 ||
க்ருத்³த⁴ஸ்யநுநயோ யஸ்து ப⁴வேத்த³பர்யுபாஸநம் |
விஸேஷவசநம் யத்து தத்புஷ்பமிதி ஸம்ஜ்ஞிதம் || 80 ||
ப்ரத்யக்ஷரூக்ஷம் யத்³வாக்யம் வஜ்ரம் தத³பி⁴தீ⁴யதே |
உபபத்திக்ரு³தோ யோ⁵ர்த² உபந்யாஸஸ்ச ஸ ஸ்ம்ரு³: || 81 ||
சாதூர்வரண்யோபக³மநம் வர்ணஸம்ஹார இஷ்யதே |
கபடாபாஸ்யம் வாக்யமபூ⁴தாஹரணம் விது:³ || 82 ||
தத்த்வார்த²வசநம் சைவ மாக்³ இத்யபி⁴தீ⁴யதே |
சித்ரார்த²ஸமவாயே து விதர்கோ ரூபமிஷ்யதே |
யத்ஸாதிஸயவத்³வாக்யம் தது³தா³ஹரணம் ஸ்ம்ரு³தம் || 83 ||
பா⁴வதத்தவோபல³தி⁴ஸ்து க்ரம இத்யபி⁴தீ⁴யதே |
ஸாமதா³நாதி³ஸம்பநந: ஸங்க்³ரஹ: பரிகீர்தித: || 84 ||
ரூபாநுரூபக³மநமநுமாநமிதி ஸ்ம்ரு³தம் |
ரதிஹர்ஷோத்ஸவாநாம் து ப்ரார்த²நா ப்ரார்த²நா ப⁴வேத் |
க³ர்ப⁴ஸ்யோத்³பே⁴த³நம் யத்ஸாக்ஷிப்திரித்யபி⁴தீ⁴யதே || 86 ||
ஸம்ரம்ப⁴வசநம் சைவ தோடகம் த்விதி ஸம்ஜ்ஞிதம் |
கபடேநாதிஸந்தா⁴நம் ப்³ருவதே⁵தி⁴ப³லம் பு³தா:⁴ || 87 ||
ப⁴யம் ந்ரு³பாரித³ஸ்யுத்த²முத்³வேக:³ பரிகீர்தித: |
ஸங்கா ப⁴யத்ராஸக்ரு³தோ வித்³ரய: ஸமுதா³ஹ்ரு³: || 88 ||
தோ³ஷப்ரக்²யாபநம் யத்து ஸோ⁵பவாத³ இதி ஸ்ம்ரு³: |
ரோஷக்³ரதி²தவாக்யம் து ஸம்பே²ட: பரிகீர்தித: || 89 ||
கு³ருவ்யதிக்ரமோ யஸ்து ஸ த்³ரவ: பரிகீர்தித: |
விரோதி⁴ப்ரஸமோ யஸ்ச ஸ ஸக்தி: பரிகீர்திதா || 90 ||
வ்யவஸாயஸ்ச விஜ்ஞேய: ப்ரதிஜ்ஞாஹேதுஸம்ப⁴வ: |
ப்ரஸங்க்³ஸ்சைவ விஜ்ஞேயோ கு³ருணா பரிகீர்தநம் || 91 ||
வாக்யமாத⁴ர்ஷஸம்யுக்தம் த்³யுதிஸ்தஜ்ஜ்ஞைருநாத³ஹ்ரு³தா |
மநஸ்சேஷ்டாவிநிஷ்பநந: ஸ்ரம: கே²த³ உதா³ஹ்ரு³: || 92 ||

ஈஸிதார்த்²ப்ரதீகாத: ப்ரதிஷேத:4 ப்ரகீர்தித: |

கார்யாத்யயோபக³மநம் விரோத⁴நமிதி ஸம்ரு³தம் || 93 ||

பீ³ஜகார்யோபக³மநமாதாநமிதி ஸம்ஜ்ஞிதம் |

அபமாநக்ரு³தம் வாக்யம் கார்யார்த²ம் ச்சா²த³நம் ப⁴வேத் || 94 ||

ப்ரரோசநா ஸ விஜ்ஞேயா ஸம்ஹாரார்த²ப்ரத³ர்ஸிநீ |

[ப்ரத்யக்ஷவசநம் யத்து ஸ வ்யாஹார இதி ஸம்ரு³த: || 95 ||

ஸவிச்சே²த³ம் வசோ யத்ர ஸா யுக்திரிதி ஸம்ஜ்ஞிதா |

ஜ்ஞேயா விசலநா தஜ்ஜ்ஞேரவமாநார்த²ஸம்யுத || 96 ||

[ஏதாந்யவம்ரு³ஸே⁵ங்கா³நி ஸம்ஹாரே து நிபோ³த⁴த] |

மு²பீ³ஜோபக³மநம் ஸந்தி⁴ரித்யபி⁴தீ⁴யதே || 97 ||

கார்யஸ்யாந்வேஷணம் யுக்த்யா நிரோத⁴ இதி கீர்தித: |

உபக்ஷேபஸ்து கார்யாணம் க்³ரத²நம் பரிசீர்திதம் || 98 ||

அநுபூ⁴தார்த²கத²நம் நிர்ணய: ஸமுதா³ஹ்ரு³த: |

பரிவாத³க்ரு³தம் யஸ்யாத்ததா³ஹு: பரிபா⁴ஷணம் || 99 ||

லப³த⁴ஸ்யார்த²ஸ்ய ஸமநம் த்³யுதிமாசக்ஷதே புந: |

ஸமாக³மஸ்ததா²ர்தா²நாமாநந்த:3 பரிசீர்தித: || 100 ||

து:3²ஸ்யாபக³மோ யஸ்து ஸமய: ஸ நிக³த்³யதே |

ஸூஸ்ருஷாத்³யுபஸம்பந்ந: ப்ரஸாத:3 பீ³திருச்சயதே || 101 ||

அத்³பு⁴தஸ்ய து ஸம்ப்ராப்திரூபக்³ஹநமிஷ்யதே |

ஸாமதா³நாதி³ ஸம்பந்நம் பா⁴ஷணம் ஸமுதா³ஹ்ரு³தம் || 102 ||

பூர்வவாக்யம் து விஜ்ஞேயம் யதோ²க்தார்த²ப்ரத³ர்ஸநம் |

வரப்ரதா³நஸம்ப்ராப்தி: காவ்யஸம்ஹார இஷ்யதே || 103 ||

ந்ரு³பதே³ஸப்ரஸாந்திஸ்ச ப்ரஸஸ்திரபி⁴தீ⁴யதே |

யதா²ஸந்தி⁴ து கர்தவ்யாந்யேதாந்யங்கா³நி நாடகே || 104 ||

கவிபி:4 காவ்யகுஸூல ரஸபா⁴வமபேக்ஷய து |

ஸம்மிஸ்ராணி கதா³சித்து த்³வித்ரியோகே³ந வா புந: || 105 ||

ஜ்ஞாத்வா கார்யமவஸ்தா²ம் ச கார்யாண்யங்கா³நி ஸந்தி⁴ஷு |

ஏதேஷாமேவ சாங்கா³நாம் ஸம்ப³த்³தா⁴ந்யர்த²யுக்தித: || 106 ||

ஸந்த்யந்தராணி ஸந்தீநாம் விஸேஷாஸ்த்வேகவிம்ஸதி: |
ஸாமபேத³ஸ்ததா² த³ண்ட: ³ப்ரதா³நம் வத⁴ ஏவ ச || 107 ||

ப்ரத்யுத்ப்நநமதித்வம் ச கோ³த்ரஸ்க²லிதமேவ ச |
ஸாஹஸம் ச ப⁴யம் சைவ ஹ்ரீர்மாயா க்ரோத⁴ ஏவ ச || 108 ||

ஓஜ: ஸம்வரணம் ப்ராந்திஸ்ததா² ஹேத்வபதா⁴ரணம் |
தூ³தோ லேக²ஸ்ததா² ஸ்வப்நஸ்சித்ரம் மத³ இதி ஸ்ம்ரு³தம் || 109 ||

[விஷ்கம்ப⁴தூலிகா சைவ தத² சைவ ப்ரவேஸக: |
அங்காவதாரோ⁵ங்கமுக²மர்தோ²பக்ஷேபபஞ்சகம் || 110 ||

மத்யமபுருஷநியோஜ்யோ நாடகமுக²ஸந்தி⁴மாத்ரஸஞ்சார: |
விஷ்கம்ப⁴கஸ்து கார்ய: புரோஹிதாமாத்யகஞ்சகிபி: ⁴ || 111 ||

ஸூ³த: ⁴ ஸங்கீர்ணோ வா த³விவிதோ⁴ விஷ்கம்ப⁴கஸ்து விஜ்ஞேய: |
மத்யமபாத்ரை: ஸூ³த: ⁴ ஸங்கீர்ணோ நீசமத்யக்ரு³த: || 112 ||

அந்தர்யவநிகாஸம்ஸதை: ² ஸூ³தாதி³பிரநேகதா⁴ |
அர்தோ²பக்ஷேபணம் யத்து க்ரியதே ஸா ஹி தூலிகா || 113 ||

அங்காந்தராநுஸாரீ ஸங்க்ஷேபார்த²மதி⁴க்ரு³த்ய பி³ந்தூ³நாம் |
ப்ரகரணநாடகவிஷயே ப்ரவேஸகோ நாம விஜ்ஞேய: || 114 ||

அங்காந்த ஏவ சாங்கோ நிபததி யஸ்மிந் ப்ரயோக³மாஸாத்³ய |
பீ³ஜார்த²புக்தியுக்²தோ ஜ்ஞேயோ ஹ்யங்காவதாரோ⁵ஸௌ || 115 ||

விஷ்லிஷ்டமுக²மங்கஸ்ய ஸ்த்ரியா வா புருஷேண வா |
யது³பக்ஷிப்யதே பூர்வம் தத³ங்கமுக²முச்யதே] || 116 ||

அந்யாந்யபி லாஸ்யவிதா⁴வங்கா³நி து நாடகோபயோகீ³நி |
அஸ்மாத்³விநி:ஸ்ரு³தாநி து பா⁴ண இவைஅகப்ரயோஜ்யாநி || 117 ||

[பா⁴ணக்ரு³திவல்லாஸ்யம் விஜ்ஞேயம் த்வேகபாத்ரஹார்யம் வா |
ப்ரகரணவதூ³ஹ்ய கார்யாஸம்ஸ்தவயுக்தம் விவிதா⁴பா⁴வம்] || 118 ||

கே³யபத³ம் ஸ்தி²தபாட்²யமாஸீநம் புஷ்பக³ண்டி³கா |
ப்ரச்சே²த³கம் த்ரிமூட⁴ம் ச ஸைந்த⁴வாக்²யம் த்³விமூட⁴கம் || 119 ||

உத்தமோத்தமகம் சைவமுக்தப்ரத்யுக்தமேவ ச |

லாஸ்யே த³ஸவித⁴ம் ஹ்யேதத³ங்க³நி³ந்தே³ஸலக்ஷணம் || 120 ||

ஆஸநேஷு¹பவிஷ்டை¹யத்தந்த்ரீ¹பா⁴ண்டோ³ப³ப³ரு³ம்ஹிதம் |
கா³யநேஜு³க³யதே ஸுஷ்கம் தத்³கே³யபத³முச்யதே || 121 ||

[யா ந்ரு³த்யத்யாஸநா நா¹ கே³யம் ப்ரியகு³ணந்விதம் |
ஸாங்கோ³பாங்க³விதா⁴நேந தத்³கே³யபத³முச்யதே] || 122 ||

ப்ராக்ரு³தம் யத்³வியுக்தா து படே²தா³த்தரஸம் ஸ்தி²தா |
மத³நாநலதப்தாங்க³ ஸ்தி²தபாட்²யம் தது³ச்யதே || 123 ||

[ப³ஹுசா¹ஸமாயுக்தம் பஞ்சபாணிகலாநுக³ம் |
சஞ்சத்புடே²ந வா யுக்தம் ஸ்தி²தபாட்²யம் விதீ⁴யதே] || 124 ||

ஆஸீநமாஸ்யதே யத்ர ஸர்வாதோத்³யவிவர்ஜிதம் |
அப்ரஸாநிதகா³த்ரம் ச சிந்தாஸோகஸமந்விதம் || 125 ||

ந்ரு³த்தாநி விவிதா⁴நி ஸ்யு³ர்கே³யம் கா³நே ச ஸம்ஸரிதந் |
சேஷ்டாபி⁴ஸ்சாஸ்ய: பும்ஸா யத்ர ஸா புஷ்பக³ண்டி³கா || 126 ||

[யத்ர ஸ்த்ரீ¹ நரவேஷேண லலிதம் ஸம்ஸ்க்ரு³தம் படே²த் |
ஸகீ²நாம் து விநோதா³ய ஸா ஜ்ஞேயா புஷ்பக³ண்டி³கா || 127 ||

ந்ரு³த்தம் து விவித⁴ம் யத்ர கீ³தம் சாதோத்³யஸம்யுதம் |
ஸ்த்ரீய: பும்வச்ச சேஷ்டந்தே ஸா ஜ்ஞேயா புஷ்பக³ண்டி³கா] || 128 ||

ப்ரச்சே²த³க: ஸ விஜ்ஞேயோ யத்ர சந்த்³ராதபாஹதா: |
ஸ்த்ரீய: ப்ரியேஷு ஸஜ்ஜந்தே ஹ்யபி விப்ரியகாரிஷு || 129 ||

அநிஷ்டு²ரஸ்க்ஷணபத³ம் ஸமவ்ரு²த்தைரலங்க்ரு³தம் |
நாட்யம் புருஷபா⁴வாட்⁴யம் த்ரிமூட⁴கமிதி ஸ்ம்ரு³தம் || 130 ||

பாத்ரம் விப்⁴ரஷ்டஸங்கேதம் ஸுவ்யக்தகரணந்விதம் |
ப்ராக்ரு³தைர்வசநைர்யுக்தம் விது:³ ஸைந்த⁴வகம் பு³தா:⁴ || 131 ||

[ரூபவாத்³யாதி³ஸம்யுக்தம் பாட்²யேந ச விவர்ஜிதம் |
நாட்யம் ஹி தத்து விஜ்ஞேயம் ஸைந்த⁴வம் நாட்யகோவிதை:³] || 132 ||

முக²ப்ரதிமுகோ²பேதம் சதுரஸ்பத³க்ரமம் |
ஸ்லிஷ்டபா⁴வரஸோபேதம் வைசித்யார்த²ம் த்³விமூட⁴கே || 133 ||

உத்தமோத்தமகம் வித்³யாத³நேகரஸஸம்ஸ்ரயம் |

விசித்ரை: லோகப³ந்தை⁴ஸ்ச ஹேலாஹாவவிசித்ரிதம் || 134 ||

கோபப்ரஸாத³ஜநிதம் ஸாதி⁴க்ஷேபபதா³ஸ்ரயம் |

உக்தப்ரத்யுக்தமேவம் ஸ்யாச்சித்ரக³தார்த²யோஜிதம் || 135 ||

யத்ர ப்ரியாக்ரு²திம் த்³ரு²ஷ்ட்வா விநோத³யதி மாநஸம் |

மத³நாநலதப்தாங்க³ தச்சித்ரபத³முச்யதே || 136 ||

த்³ரு²ஷ்ட்வா ஸ்வப்நே ப்ரியம் யத்ர மத³நாநலதாபிதா |

கரோதிவிவிதா⁴ந் பா⁴வாம்ஸ்தத்³வை பா⁴விகமுச்யதே || 137 ||

ஏதேஷாம் லாஸ்யவிதௌ⁴ விஜ்ஞேயம் லக்ஷணம் ப்ரயோக³ஜ்ஞை: |

ததி³ஹைவ து யந்நௌக்தம் ப்ரஸங்க³விநிவ்ரு²த்தஹேதோஸ்து || 138 ||

பஞ்சஸந்தி⁴ சதுர்வ்ரு²த்தி சது:ஷஷ்ட்யங்க³ஸம்யுதம் |

ஷ்டத்ரிம்ஸல்லக்ஷணோபேதம் கு³ணூலங்காரபூ⁴ஷிதம் || 139 ||

மஹாரஸம் மஹாபோ⁴க³முதா³த்தவசநாந்விதம் |

மஹாபுருஷஸஞ்சாரம் ஸாத⁴வாசாரஜநப்ரியம் || 140 ||

ஸுஸ்லிஷ்டஸந்தி⁴ஸம்யோக³ம் ஸுப்ரயோக³ம் ஸுகா²ஸ்ரயம் |

ம்ரு²து³ஸப்³தா³பி⁴தா⁴நம் ச கவி: குர்யாத்து நாடகம் || 141 ||

அவஸ்தா² யா து லோகஸ்ய ஸுக²து:³க²ஸமுத்³ப⁴வா |

நாநாபுருஷஸஞ்சாரா நாடகே⁵ஸௌ விதீ⁴யதே || 142 ||

ந தஜ்ஜ்ஞாநம் ந தச்சி²ல்பம் ந ஸா வித்³யா ந ஸா கலா |

ந தத் கர்ம ந வா யோகோ³ நாட்யே⁵ஸிம்ந்யந்ந த்³ரு²ஸ்யதே || 143 ||

யோ⁵யம் ஸ்வபா⁴வோ லோகஸ்ய நாநாவஸ்தா²ந்தராத்தமக: |

ஸோ⁵ங்கா³த்³யபி⁴நயைய்யுக்²தோ நாட்யமித்யபி⁴தீ⁴யதே || 144 ||

தே³வதாநாம்ரு²ஷ்நாம் ச ராஜ்ஞாம் சோத்க்ரு²ஷ்டமேத⁴ஸாம் |

பூர்வவ்ரு²த்தாநுசரிதம் நாடகம் நாம் தத்³ப⁴வேத் | || 145 ||

யஸ்மாத்ஸ்வபா⁴வம் ஸந்த்யஜ்ய ஸாங்கோ³பாங்க³க³திக்ரமை: |

ப்ரயஜ்யதே ஜ்ஞாயதே ச தஸ்மாத்³வை நாடகம் ஸம்ரு²தம் | || 146 ||

ஸர்வபா⁴வை: ஸர்வரஸை: ஸர்வகர்மப்ரவ்ரு²த்திபி:⁴ |

நாநாவஸ்தா²ந்தரோபேதம் நாடகம் ஸம்விதீ⁴யதே || 147 ||

[அநேகஸில்பஜாதாநி நைககர்மக்ரிஅயாணி ச ।

தாந்யஸேஷாணி ரூபாணி கர்தவ்யாநி ப்ரயோக்த்ரு⁴பி:] ॥ 148 ॥

லோகஸ்வபா⁴வம் ஸம்ப்ரேக்ஷய நராணாம் ச ப³லாப³லம் ।

ஸம்போ⁴க³ம் சைவ யுக்திம் ச தத: கார்யம் து நாடகம் ॥ 149 ॥

ப⁴விஷயதி யுகே³ ப்ராயோ ப⁴விஷயந்த்யபு³தா⁴ நரா: ।

யே சாபி ஹி ப⁴விஷயந்தி தே யத்நஸ்ருதபு³த்³த⁴ய: ॥ 150 ॥

கர்மஸில்பாநி ஸாஸ்த்ராணி விசக்ஷணப³லாநி ச ।

ஸர்வாண்யேதாநி நஸ்யந்தி யதா³லோக: ப்ரணஸ்யதி ॥ 151 ॥

ததே³வம் லோகபா⁴ஷாணாம் ப்ரஸமீக்ஷய ப³லாப³லம் ।

ம்ரு³து³ஸ³ப³த³ம் ஸுகா²ர்த²ம் ச கவி: குர்யாத்து நாடகம் । 152 ॥

சைக்ரீடி³தா³த³யை: ஸப³தை³ஸ்து காவ்யப³ந்தா⁴ ப⁴வந்தி யே ।

வேஸ்யா இவ ந தே பா⁴ந்தி கமண்ட³லுத⁴ரைர்த்³விஜை: ॥ 153 ॥

த³ஸரூபவிதா⁴நம் ச மயா ப்ரோக்தம் த்³விஜோத்தமா: ।

அத: பரம் ப்ரவக்ஷயாமி வ்ரு³த்தீநாமிஹ லக்ஷணம் ॥ 154 ॥

இதி பா⁴ரதீயே நாட்யஸாஸ்த்ரே ஸந்தி⁴நிரூபணம் நாமத்யாய ஏகோநவிம்ஸ: ॥

Encoded by Padmakar Dadegaonkar dadegaonkar@yahoo.com

Natya Shastra Chapter 19

pdf was typeset on March 24, 2024

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

